

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

South-Eastern Finland
University of Applied Sciences

**PLEASE NOTE! THIS IS A PARALLEL PUBLISHED VERSION /
SELF-ARCHIVED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE**

This is an electronic reprint of the original article.

This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Author(s): Kosonen, Miia; Jalonen, Harri

Title: Iskee kuin miljoona volttia - kieli tulkinnan välineenä

Version: Publisher's PDF

Please cite the original version:

Kosonen, M.; Jalonen, H. (2020). Iskee kuin miljoona volttia - kieli tulkinnan välineenä.

Tietoasiantuntija 4, 10 - 11.

HUOM! TÄMÄ ON RINNAKKAISTALLENNE

Rinnakkaistallennettu versio voi erota alkuperäisestä julkaisusta sivunumeroiltaan ja ilmeeltään.

Tekijä(t): Kosonen, Miia; Jalonen, Harri

Otsikko: Iskee kuin miljoona volttia - kieli tulkinnan välineenä

Versio: Publisher's PDF

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Kosonen, M.; Jalonen, H. (2020). Iskee kuin miljoona volttia - kieli tulkinnan välineenä.

Tietoasiantuntija 4, 10 - 11.

Iskee kuin miljoona volttia – kieli tulkinnan välineenä

Aiemmissa Tiedosta toimintaa -sarjan osissa olemme keskittyneet eksplisiittiseen tietoon, faktoihin, ja niiden saattamiseen osaksi arkielämää nudging-menetelmällä ja toisaalta visualisoimalla suuria informaatiomassoja. Entä hiljaisempi tieto? Millaisia tapoja meillä on sen välittämiseen ja jakamiseen?

Tämän syksyn Tietoasiantuntijan numeroissa nostamme esiin kaksi näkökulmaa: **symbolisen** eli kielellisen (metaforat/analogiat) ja **ei-symbolisen** eli kehollisen (toiminta/liike ja kaikki siihen liittyvät aistimukset). Tässä kirjoituksessa avaamme tarkemmin metaforien ja analogioiden roolia tietojohtamisessa.

Analogia on lähtöisin kreikan sanasta *analogos*, joka merkitsee yhtäpitävää. Sillä viitataan siis samankaltaisuuteen ja yhdenmukaisuuteen. Niin ikään kreikan kielestä lähtöisin oleva **metafora** tarkoittaa sananmukaisesti 'kuljettaa yli'. Metaforat ovat käytännössä kielikuvia, joissa rinnastetaan kaksi toisiinsa liittymätöntä asiaa: ura on kuin merimatka, data joko uutta öljyä tai vanhaa hiekkaa, ja tiedolla johtaminen suunnistamista tai navigointia. Yrityksiä kannustetaan löytämään siniset merensä, sillä muutoin vaarana on, että bisnes muuttuu pian palavaksi öljylautaksi.

Kielellisen ilotulituksen, kielikuvien ja rinnastusten avulla voimme madaltaa kuiluja erilaisten tietoperustojen ja professioiden välillä, avata asioiden merkityksiä ja tehdä toinen toistemme ymmärtämisestä helpompaa.

Vertauskuvat siltana ymmärtämiseen ja ymmärtämättömyyteen

Metaforien avulla voidaan tukea tietoisuutta ilmiöistä, aiemmin tuntemattoman ymmärrettäväksi tekemistä ja muistamista. Lakoffin ja Johnsonin (1980) mukaan ajattelumme on läpikotaisin metaforien värittämää. Niebert ym. (2012) jopa esittävät, että tiedettä menetelmiseen ja tuloksineen ei ole edes mahdollista opettaa ja ymmärtää

Niebert ym. (2012) jopa esittävät, että tiedettä menetelmiseen ja tuloksineen ei ole edes mahdollista opettaa ja ymmärtää ilman vertauskuvia.

Konemetafora on johtamisessa ollut niin hallitseva, että siitä irtautuminen on muistuttanut tanssia tervatulla lattialla, mutta ei toivottavasti kestä yhtä pitkään kuin Rooman rakentaminen.

ilman vertauskuvia. Tämä on tärkeä viesti tietoperustaiseen päätöksentekoon.

Organisaatiokontekstissa metaforat ovat tietojohtamisen kannalta kullan arvoisia ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin ne tehostavat viestien perillemenoja ja tukevat sen kautta **tiedon omaksumista**. Toiseksi, ne avaavat asioita **uusista näkökulmista** ja voivat siten ruokkia innovaatioprosessien alkupäätä.

Vertauskuvilla on myös kääntöpuolensa, sillä nekin voivat kangistaa ja tuottaa yksipuolista ajattelua. Organisaatioita on teollistumisen alkua ajoista saakka lähestytty tehostamista ja managerointia kaipaavina koneina. Kone-metafora on johtamisessa ollut niin hallitseva, että siitä irtautuminen on muistuttanut tanssia tervatulla lattialla, mutta ei toivottavasti kestä yhtä pitkään kuin Rooman rakentaminen. Tietojohtamisen kentässä ilmiö on näytettyynyt esimerkiksi yksipuolisena tietokäsityksenä, jossa sisään syötetään dataa, analysoidaan sitä ja saadaan toisesta päästä ulos tiedolla johdettu organisaatio.

Images of Organization -johtamistaitokirjassa Gareth Morgan (1997) esittääkin, että työyhteisöjä olisi hyödyllistä tarkastella useiden erilaisten metaforisten mallien kautta. Tietojohtamisen professori Aino Kianto (2015) on kurssillaan opastanut lähestymään tietoa muutakin kautta kuin pääomana: millaista olisi esimerkiksi tieto vetenä, tai tieto rakkautena?

Joskus asioiden yksinkertaistaminen ei lisää ymmärrystä, vaan tuottaa ennemminkin illusorista hallinnan tunnetta. Inhimilliseltä kannalta tämä on ymmärrettävää: moraali-psykologi Jonathan Haidtin (2012) mukaan ihmisen mieli ei ole kiinnostunut totuudesta

vaan tasapainosta. Vaarana on, että metaforat eivät teekään tuntematonta tutummaksi, vaan jostakin tutun oloisesta varmaa. Tyyllilajin yksi taitaja on Timo Soini, joka on kuvannut eurovaluuttaa toteamalla, ettei sama lippalakki sovi omenalle ja melonille.

Metaforat ajattelun laajentajina

Parhaimmillaan metaforat avaavat uusia polkuja. Niihin leivotut yllättävät yhdistelmät ja vastakohtat voivat inspiroida ajattelua ja paljastavat asioista puolia, joiden olemassaolosta kuulijalla ei ollut aavistustakaan. Käytämme metaforien mestaria Jeesusta esimerkkinä: vertaus loukkaantunutta juutalaista auttamaan jääneestä samarialaisesta oli aikanaan provokatiivinen, sillä kahteen eri uskonnolliseen ryhmään kuuluneen myönteistä kanssakäymistä ei pidetty keskinäisten kiistojen vuoksi mahdollisena. Jeesukselle kysymys oli lähimmäisenrakauden avaamisesta.

Hieman maallisemman vertauksen tarjoaa Pyhimyksenä tunnettu Mikko Kuoppala, joka kertoo oivaltaneensa, että musiikilla on erilaisia käyttötarkoituksia. Kuoppala vertaa musiikkia ruokaan: ”Esimerkiksi hautajaisissa McDonald’sin tuplajuusto-ateria voisi tuntua monen vieraan mielestä halventavalta tarjoilulta, mutta baari-illan jälkeen hyvältä vaihtoehdolta” (Aaltonen, 2020). Sekä musiikissa että ruoassa on kysymys tarkoituksenmukaisista raaka-aineista valmistetun tuotteen tarjoamisesta oikeassa paikassa. Tarvitaan **kontekstin** tajua.

Lopuksi haluamme tarjota lukijalle kotiinviemisiksi yhden tunnetuimmista tietojohdantamisen metaforista:

Vaarana on, että metaforat eivät teekään tuntematonta tutummaksi, vaan jostakin tutun oloisesta varmaa.

tiedon puun. Intialaisen kirjastoluokitusten kehittäjä S.R. Ranganathanin mukaan tiedon puuna kannattaa ajatella banian-puuta. Baniiniviikuna on trooppinen puulaji, joka kuuluu viikunoiden sukuun ja kasvaa luonnonvaraisena Intiassa, Pakistanissa ja Sri Lankassa. Sillä on yhden sijasta monta runkoa ja se elää päällyskasvina toinen kasvi (substanssiosaaminen) alustanaan. ■

LÄHTEET

Aaltonen, R. (2020). Suomen kiinnostavin artisti. *Talouselämä*, 24/2020.
Haidt, J. (2012). *The Righteous Mind: Why Good People are Divided by Politics and Religion*. Panteon, New York.
Kianto, A. (2015). *Tietopääoma kilpailutekijänä -kurssin luentomateriaali*. LUT-yliopisto.
Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press.
Morgan, G. (1996). *Images of Organization*. Sage Publications, New York.
Niebert, K., Marsch, S. & Treagust, D.F. (2012). *Understanding needs embodiment: A theory-guided reanalysis of the role of metaphors and analogies in understanding science*. *Science Education*, 96, 849-877.
Wikipedia (2020). *Jeesuksen vertaukset*. https://fi.wikipedia.org/wiki/Jeesuksen_vertaukset. Luettu 24.9.2020.

Harri Jalonen työskentelee professorina Vaasan yliopiston johtamisen akateemisessa yksikössä ja **Miia Kosonen** tki-asiantuntijana Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa Digitaliaitutkimuskeskuksessa.

> JATKOA SIVULTA 9

Digitaalisuus luo aivan uudenlaisia mahdollisuuksia oppimiseen ja osallisuuden kokemuksen luomiseen.

Paikkariippumattomasti voidaan tuoda tuhansia ihmisiä yhteiseen, mikä mahdollistaa tasapuolisen, samanaikaisen, oppivan ja läpinäkyvän dialogin. Tiedetään, että digitaalisissa kanavissa työroolit ja hierarkiat madaltuvat, kun kirjoitetaan ennen puhumista. Korona-aikanakin tutkimuksissa on noussut kokemuksia siitä, että yhteisöllisyyden kokemus ja vuorovaikutuksen määrä ovat laskeneet.

Operatiivisen työn lisäksi tarvitaan tietoisesti synnytettyä, työtavoiltaan tuettua reflektointia aikaa,

jatkuvaa tutkivaa ajattelua, oppimista sekä sosiaalista aikaa eri tavoin toteutettuna. Teknologian mahdollisuudet on ymmärrettävä, mutta tärkeämpää on muuttaa työtapoja, jotta vuorovaikutuksella tuetaan läsnäoloa ja psykologisen turvallisuuden syntymistä. ■

Operatiivisen työn lisäksi tarvitaan tietoisesti synnytettyä, työtavoiltaan tuettua reflektointia aikaa, jatkuvaa tutkivaa ajattelua, oppimista sekä sosiaalista aikaa eri tavoin toteutettuna.